

Fra Hrvatin Gabrijel Jurišić, Sinj

ROĐENJE HRVATSKOGA MARIOLOŠKOG INSTITUTA
(40. obljetnica osnutka, Zagreb, Bogoslovni fakultet, 28. V. 2014.)

Uzoriti gospodine Kardinale, članovi HMI-a i svi drugi prijatelji i gosti!

*Omne datum optimum et omne donum perfectum
desursum est descendens a Patre luminum –
Svaki dobar dar, svaki savršen poklon odozgor je,
silazi od Oca svjetlila (Jak 1,17).*

Datum optimum et donum perfectum svaki je dar koji nam daje dobri Nebeski Otac, ali danas je za sve nas ovdje okupljene taj divni dar ovaj naš Hrvatski mariološki institut, koji evo živi i djeluje već četiri desetljeća. On je dar našoj Crkvi, našem hrvatskom narodu i posebno nama, članovima Instituta. Stoga moramo biti zahvalni najprije *Deo Optimo Maximo* – Bogu Velikom, što nam je udijelio taj divni dar. Zato smo slavljem 40. obljetnice života i djelovanja Instituta započeli svečanom sv. misom zahvalnicom, da bismo dobromu Bogu zahvalili za taj veliki dar. Zahvaljujemo i Bogorodici Mariji, jer smo članovi Instituta koji je njoj posvećen i jer je njegova svrha proučavanje otajstva i poslanja Bogorodice u ekonomiji spasenja.

Dakle, Bogu i Bogorodici srdačno zahvaljujmo. *Gratias maximas agamus!*

A sad nekoliko podataka o postanku ili rođenju našega Instituta.

1. Pripremni poslovi

Dr. fra Karlo Balić, poslije završetka studija u Louvenu (Belgija), vratio se je u domovinu i imenovan je profesorom na Franjevačkoj visokoj bogosloviji u Makarskoj. Uz svagdašnji redovnički i profesorski život, odmah se je počeo baviti i ozbiljnim znanstvenim radom. Uz više manjih djela, pokrenuo je niz „Bibliotheca mariana Medii aevi“, u kojoj je objavio prva dva sveska: „Joannis de Polliaco et Joannis de Neapoli, Quaestiones disputatae de immaculata conceptione B. M. V. (Šibenik 1931, LIV+110) i „Joannis Duns Scoti, doctoris mariani, Theologiae marianae elementa“ (Šibenik 1933., CLV+451+XVIII). Osnovao je

„Društvo slavenskih franjevačkih profesora“. Organizirao njihov prvi kongres u Zagrebu i predavanja objavio u zborniku „Collectanea franciscana slavica“ (Šibenik 1937., 624). Drugi kongres u Krakovu posebno se je bavio temom Marijina posredništva (B. V. Maria Mediatrix) i objavljen je „CFS“, sv. II (Šibenik 1940., 338). Planirani treći kongres u Bratislavi nije održan, jer je počeo II. svjetski rat.

General Reda ga je pozvao u Rim za profesora na Učilištu Reda „Antonianum“ (1933.). To mu je omogućilo da nesmetano može nastaviti započete poslove. Papa Pio XII. imenovao ga članom Komisije za proglašenje dogme o Uznesenju Marijinu. Fra Karlo je 1946. god. osnovao „Franjevačku marijansku komisiju“ i pozvao sve provincije Reda da osnuju svoje komisije, koje će surađivati sa središnjicom u Rimu. Na poticaj pape Pija XII. organizirao je „Prvi međunarodni mariološko-marijanski kongres“ u Rimu u prigodi proglašenja dogme o Marijinu uznesenju (1. XI. 1950.) i predavanja objavio u 13 svezaka.

Treba upozoriti da je na tomu Prvom kongresu 1950. god. u Rimu na neki način sudjelovao i naš Hrvatski mariološki institut. Ne bojte se te riječi. Nisam se prevario i nisam rekao neistinu. Samo poslušajte!

U međuvremenu je fra Karlova „Franjevačka marijanska komisija“ prerasla u „Međunarodnu franjevačku marijansku akademiju“, kojoj će kasnije papa sv. Ivan XXIII. dati naslov „Papinska“. Na Prvi mariološki kongres fra Karlo je pozvao poznate teologe i mariologe, katolička sveučilišta i mariološka društva da sudjeluju svojim predavanjima. U to doba postojala su mariološka društva (*societes*): belgijsko-holandsko, francusko, kanadsko, portugalsko, španjolsko i talijansko. Dakle, šest marioloških društava.

Kako u to doba u komunističkim državama nisu smjela postojati takva društva, fra Karlo je angažirao svećenike koji su prije živjeli u Rimu, ali i izbjeglice, da nastupe na Kongresu pod svojim nacionalnim imenom. Tako su *ad hoc* nastupile „sekcije“ od naroda „iza Željezne zavjese“. Bile su to: hrvatska, mađarska, njemačka, poljska i slovenska (dakle 5). Poredane su po abecedi, pa je u popisu „Sectio croata“ na prvomu mjestu. Iz domovine su došli predavači: dr. Janko Oberški, profesor Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, i dr. fra Jeronim Šetka, ravnatelj Franjevačke klasične gimnazije u Sinju, moj profesor hrvatskoga i ruskog jezika, a dr. fra Anti Crnici komunističke vlasti nisu dale putovnice. No, on je napisao na latinskom jeziku tri predavanja, koja je fra Karlo objavio u Zborniku Kongresa „Alma Socia Christi“ (1. Gospina svetišta u Hrvatskoj, 2. Štovanje Marijina Uznesenja u hrvatskom narodu, 3. Štovanje Uznesenja u Provinciji Presv. Otkupitelja). Nastupili su i: dr. Vilim Cecelja, dr. Milan Simčić i dr. Miroslav Vulić i drugi. U Zborniku je objavljena fotografija „Hrvatske sekcije“, na kojoj se vide predavači s fra Karlom Balićem.

Osnivanjem i nastupom „Hrvatske sekcije“ fra Karlo je htio upozoriti sudionike Kongresa, kao i ostalu javnost, da postoji hrvatski katolički narod „iza željezne zavjese“, tj. pod komunističkom diktaturom.

Dakle, na Prvom mariološkom kongresu u Rimu prije 64 godine nastupila je „Hrvatska sekcija“. Kako u ono doba nije bilo „Hrvatskoga mariološkog društva“, ni „Hrvatskoga mariološkog instituta“, imamo pravo reći da je „Hrvatska sekcija“ svojim nastupom doista pravi prethodnik našega današnjeg Instituta.

2. Osnivanje Hrvatskoga mariološkog instituta

Kada sve to znamo, onda je sasvim normalno da je moralo doći vrijeme kad će biti osnovan HMI. Evo kako se je to dogodilo prije 40 godina.

Fra Karlo nam je više puta govorio da je uvijek želio bar jedan mariološki kongres organizirati u svojoj domovini Hrvatskoj, ali se to nikako nije moglo ostvariti u zemljama iza tzv. Željezne zavjese.

Božja je Providnost ipak sve tako uredila da su „Papinska međunarodna marijanska akademija“ i njezin predsjednik fra Karlo organizirali „VI. međunarodni mariološko-marijanski kongres“ u Zagrebu i Mariji Bistrici od 6. do 12. kolovoza 1971. godine. Događaj Kongresa u jednoj komunističkoj državi odjeknuo je s jedne strane u zapadnoeuropskoj javnosti, ali je s druge bio i prvorazredni vjerski, kulturni i politički događaj u prvom redu za hrvatske katolike, ali i za one koji se nisu izjašnjavali kao vjernici.

U toj divnoj prigodi fra Karlo je predložio da se i u Hrvatskoj osnuje „Mariološko društvo – Societas mariologica“, kako je to već prije ostvareno u nekim kršćanskim narodima. Svrha je „Društva“ – promicati znanstveno istraživanje marioloških tema u duhu saborske konstitucije „Lumen gentium“ i širenje pobožnosti prema Bogorodici Mariji s posebnim naglaskom na hrvatski narod i njegovu kulturnu baštinu.

Stoga je Katoličkom bogoslonom fakultetu, najvišoj crkvenoj znanstvenoj ustanovi u hrvatskom narodu, konkretno predložio: ime, ustrojstvo, cilj, sastav, prvi nacrt Pravilnika (statuta) i djelovanje novoga društva. Društvo bi bilo udruga građana kao i svaka druga. Radilo bi samostalno, a ne kao podružnica PAMI-a u Rimu. Moglo bi biti pod pokroviteljstvom ili Biskupske konferencije ili Bogoslovnog fakulteta.

Dr. Vjekoslav Bajsić, dekan Fakulteta, pozvao je sve hrvatske teološke škole da pošalju na inicijativni sastanak svoje predstavnike. Sastanak je održan u Zbornici Fakulteta u Zagrebu, 15. prosinca 1971. godine. Sudjelovalo je 18 teologa, među kojima su bili i dr. fra

Karlo Balić, predsjednik, i dr. fra Pavao Melada, tajnik PAMI-a. Svi su se složili da budu članovi Osnivačkoga odbora. Dr. Tomislav Šagi-Bunić zadužen je da pripremi Pravilnik, a svi su članovi pozvani da ponude svoje prijedloge. Od svih predlagača najopširniji je dopis uputio dr. o. Rudolf Brajčić, isusovac. Konačno je osnivački zbor održan u Zagrebu, 9. ožujka 1974. godine. Sudjelovalo je 14 članova.

Dr. fra Tomislav Šagi-Bunić informirao je skup o mišljenju pravnika da ne bi bilo dobro osnovati „društvo“, jer bi se po postojećim državnim zakonima društvo moralo vladati kao i svako drugo društvo u socijalizmu, a to znači da bi državne vlasti nadzirale ustroj, biranje uprave, financijska sredstva i djelovanje društva kao i pojedinih članova. Sve će to u konkretnoj društveno-političkoj situaciji stvarati brojne poteškoće. Da se sve to izbjegne, ne treba osnovati „društvo“, nego neka to bude „institut“ Bogoslovnog fakulteta, kao što već postoje dva instituta: Katehetski i Glazbeni. Konačno je odlučeno da se ustanova nazove „Hrvatski mariološki institut Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu“. Nakon dulje rasprave, odobrena su „Pravila“ i izabrana prva uprava: predsjednik dr. fra Karlo Balić, dva potpredsjednika dr. Adalbert Rebić i dr. o. Rudolf Brajčić te tajnik dr. fra Pavao Žmire. Uz njih su članovi Vijeća: dr. Anton Benvin, dr. fra Bonaventura Duda i dr. fra Lonard Oreč. Fra Karlo Balić je procijenio da je izabran za predsjednika više iz počasti, pa je predložio da sve poslove Hrvatskoga mariološkog instituta samostalno obavlja prvi potpredsjednik dr. Adalbert Rebić, koji je poslije fra Karlove smrti bio dugogodišnjim predsjednikom.

O osnivanju HMI-a, a kasnije i o njegovu djelovanju, pisali su: „AKSA“, „Glas koncila“ i drugi crkveni tisak, a fra Vjenceslav Glibotić, urednik lista „Marija“, objavio je odobrena „Pravila HMI“ kao i posebni otisak istih „Pravila“ (Marija, 1974, 7, 306-311).

Od naših biskupa članovi su HMI-a:

- redoviti: msgr. Antun Tamarut, msgr. Đuro Kokša i msgr. Vlado Košić, sadašnji predsjednik,
- počasni: msgr. Frane Franić, msgr. Ćiril Kos, kardinal Franjo Kuharić, msgr. Josip Pavlišić i msgr. Karmelo Zazinović.

Većina utemeljitelja i prvih članova HMI-a preselila se je u blaženu vječnost, a još smo u životu: fra Bonaventura Duda, fra Emanuel Hoško, fra Ljudevit Maračić i moja malenkost.

PAMI održava svake četiri godine međunarodne mariološke i marijanske kongrese i objavljuje zbornike s predavanjima s tih kongresa, na kojima HMI redovito sudjeluje. I HMI svake treće godine organizira nacionalne simpozije i objavljuje zbornike. Tako članovi HMI-a sudjeluju na skupovima u domovini i u inozemstvu.

No, o tim kongresima i objavljenim zbornicima upoznat će vas fra Petar Lubina, urednik lista „Marija“ i dugogodišnji tajnik HMI-a.

Laudetur Jesus Christus!

Hvala na pozornosti.